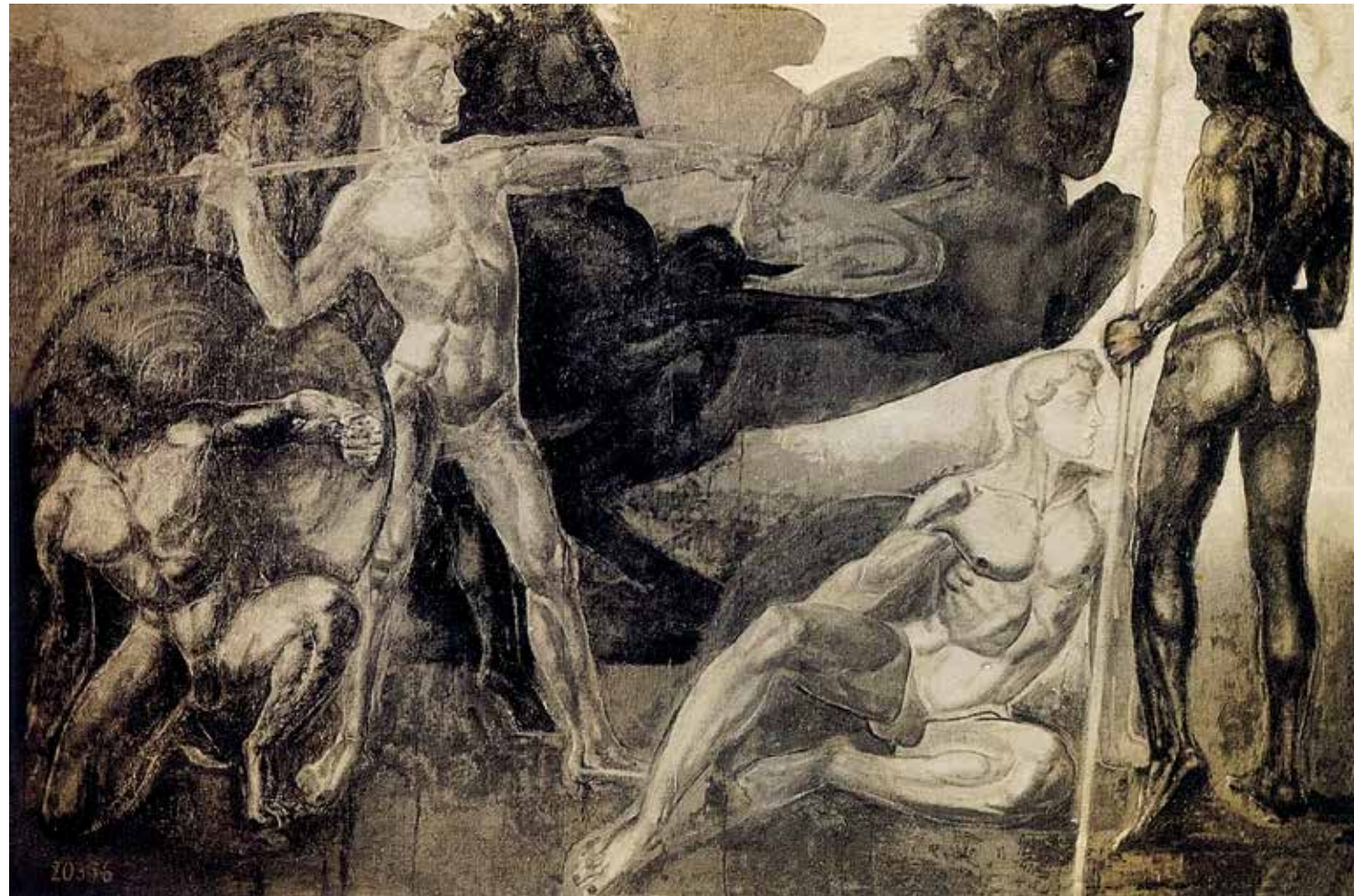

הוא אדם
הוא רשע

עבודת גמר בסיום האקדמיה המלכותית לאמנויות יפות של בריסל בהנחיית פרופ' קונסטנט מונטאלד. העבודה נגנבה על ידי הגרמנים בעת נסיגתם משטחי ברית המועצות בשנת 1944. מקום הימצאה לא ידוע, והיא מוכרת רק מתוך תצלום מונוכרומטי.

Graduation project from the Brussels Royal Academy of Fine Arts under the guidance of Prof. Constant Montald. The work was stolen by the Nazis when they withdrew from Soviet territory in 1944. It has not been found, and is known only from a monochrome photograph.

משה גמבורד (1903–1954)

קריאה למאבק, 1928
שמן על בד, 250x400

Moisey Gamburg

(1903–1954)

The Call to Arms, 1928
Oil on canvas, 250x400

האדם הרושם

מרים גמבורד מארחת אמני רישום:

משה גמבורד

אלכס ברויטמן

צוקי גרביאן

שחר יהלום

ארתור יעקובוב

אורן מרקוביץ

עידו מרקוס

נועם עומר

רני פרדס

יאיר פרץ

סיגל צברי

אסף רהט

מונכרום: האדם הרושם

מרים גמבורד מארחת אמני רישום

אוצר: אריה ברקוביץ

עיצוב קטלוג: דפנה גרייף

עריכת טקסט ותרגום: דריה קסובסקי

הדפסה: ע.ר. הדפסות בע"מ

כל המידות בסנטימטרים, רוחב x גובה

© בית האמנים, תל אביב, פברואר 2021

Monochrome: The Draftsman

Miriam Gamburd Hosts Drawing Artists

Curator: Arie Berkowitz

Graphic design: Dafna Graif

Hebrew editing & English translation: Daria Kassovsky

Printing: A.R. Pringing Ltd.

Measurements are given in centimeters, height x width

© The Artists' House, Tel Aviv, February 2021

מונוכרום: האדם הרושם

אריה ברקוביץ, אוצר התערוכה, משוחח עם מרים גמבורד

מרים גמבורד, אמנית רישום מובילה, הזמינה תלמידים נבחרים להציג את עבודותיהם לצד עבודותיה ולצד עבודותיו של אביה, משה גמבורד (1903–1954), שהיה רבי־אמן ברישום.

אריה ברקוביץ: מהו המכנה המשותף למשתתפי הפרויקט?

מרים גמבורד: תלמידיי לשעבר הם כיום הקולגות שלי. המשותף בינינו הוא היחס לרישום – לא רק לשלב ההתחלתי או לשלב המעבר, אלא גם לרישום כ"תוצר המוגמר" של תהליך היצירה. דבר משותף נוסף, חשוב לא פחות, המאחד בינינו הוא האהבה לרישום.

א.ב.: בתערוכה משולבים גם רישומים של אביך, משה גמבורד. האם יש קשר בינו לבין התלמידים שלך?

מ.ג.: בהחלט. אני שואבת יסודות מהותיים מהרישום שלו, ובונה את תורת ההוראה שלי עליהם. כך מתהווה מסורת מקומית. כמה מרישומיו החשובים ביותר של אבי, משה גמבורד (המצויים כיום באוסף הגלריה הממלכתית טרטיאקוב במוסקבה), נוצרו בעת ששהה בארץ ישראל בשנות ה־30 של המאה ה־20. פרט לידע ניכר, הם מתאפיינים באיכויות נשגבות. רגש וכישרון לא ניתן להקנות לאף תלמיד. אפשר רק לפתח ולכוונן אותם. תרבות ומסורת, לעומת זאת, אפשר בהחלט להקנות.

א.ב.: מקור המושג "מסורת" בשפה עברית הוא כדת... האמנות בת־זמננו משתוקקת להתחדשות מתמדת, והאמנות הישראלית רואה את עצמה כחלק בלתי נפרד מן התהליך. היא מעריכה אוונגרד הרבה יותר מאשר מסורת, שהרי האוונגרד פוסל את המסורת.

מ.ג.: ישנה אמירה של ז'אק דרידה, שאני מאוד אוהבת. במקום דו־קרב בין המסורת לבין האוונגרד הוא מציע דו־קיום. זה נפלא בעיניי, אבל האוונגרד ניצח בקרב, ואין לצפות מן האידאולוגיה המהפכנית המנצחת, שתפגין רחמים כלפי הצד המובס. תנועות מהפכניות מעוררות חיבה עד לשלב שבו הן תופסות את השלטון, ואז, עד מהרה, הן הופכות להיות עריצות. בשיח הביקורתי צצו מושגים כמו "רטרו אוונגרד" ו"פסכדו אוונגרד". בספרו החדש על הרישום, רומן עם עיפרון, כותב ידידי, האמן סשה אוקון: "הרישום מהווה אופוזיציה, מעין אנכרוניזם רומנטי... זהו עוד סמל תרבותי, שרשרת בת אלפי שנים, שיש להבטיח שלא תיקרע".

א.ב.: המסורת תובעת משמעת. איך זה מסתדר עם חופש היצירה?

מ.ג.: אמנות גדולה מעולם לא דרשה חופש ביטוי, מפני שמלכתחילה, יש להניח, נטלה אותו לעצמה. חופש הביטוי הקדוש, החירות... דורות רבים נלחמו על שחרור האמנות מאידאולוגיות למיניהן, רק כדי להפיל אותה, בסופו של דבר, למלכודת שלטון המכירות הפומביות והכסף הגדול. לגבי המשמעת, איגור

סטרובינסקי, מן המלחינים המשפיעים והחדשניים ביותר במאה ה־20, אמר כי נגינה על פי תווים כתובים אינה מגבילה את המנגן; אדרבא, היא־היא התנאי לביצוע וירטואוזי.

בשבילי מסורת היא הידברות מתמדת עם רבי־האמנים הגדולים, עם המאסטרים. אני אוהבת להתייעץ עם פליסיאן רופס (Rops), עם אונורה דומייה (Daumier), עם אוברי בירדסלי (Beardsley); הם מרכיבים לענות לשאלותיי. השיח החי המתמיד עם קולגות מהוללים מן העבר דומה בעיניי להידברות של חכמי התלמוד האמוראים עם התנאים, חכמי המשנה, שחיו שנים לפניהם. הרישום כסוגה הוא תופעה חוץ־זמנית. במלים אחרות, אין מוקדם ומאוחר ברישום. רישומי החיות של האדם הקדמון במערות אלטמירה בספרד הם לא פחות טובים מרישומי השוורים של פיקאסו.

א.ב.: האם, לדעתך, רישום אינו מכיר בקדמה?

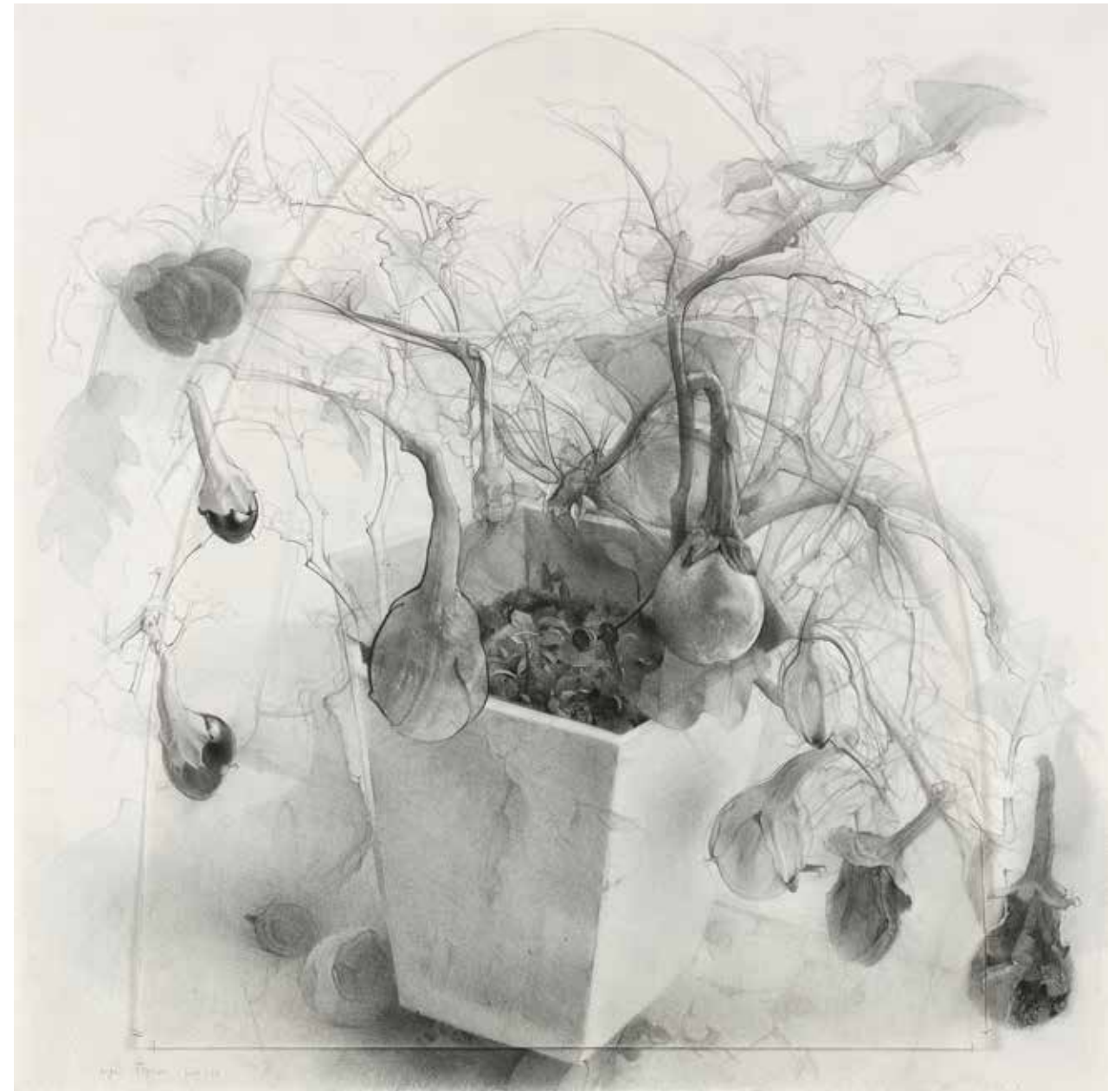
מ.ג.: הקונוטציה החיובית בעליל שנקשרה למושג "קדמה" איבדה מערכה. הייתי אומרת, שהרישום אינו נשלט על ידי הקדמה. הוא לא ימצא את מקומו בטכנולוגיות דיגיטליות חדשניות. הרי ללא מגע יד האמן הוא אינו יכול להתקיים. סביר להניח, שתלמידיי חושבים אחרת ממני.

ארתור יעקובוב
קרבוס, 2005
גרפיט על נייר, 180x120

"לרשום זה כמו לפרוט על מיתרי הנשמה."
"Drawing is like strumming the strings of the soul."

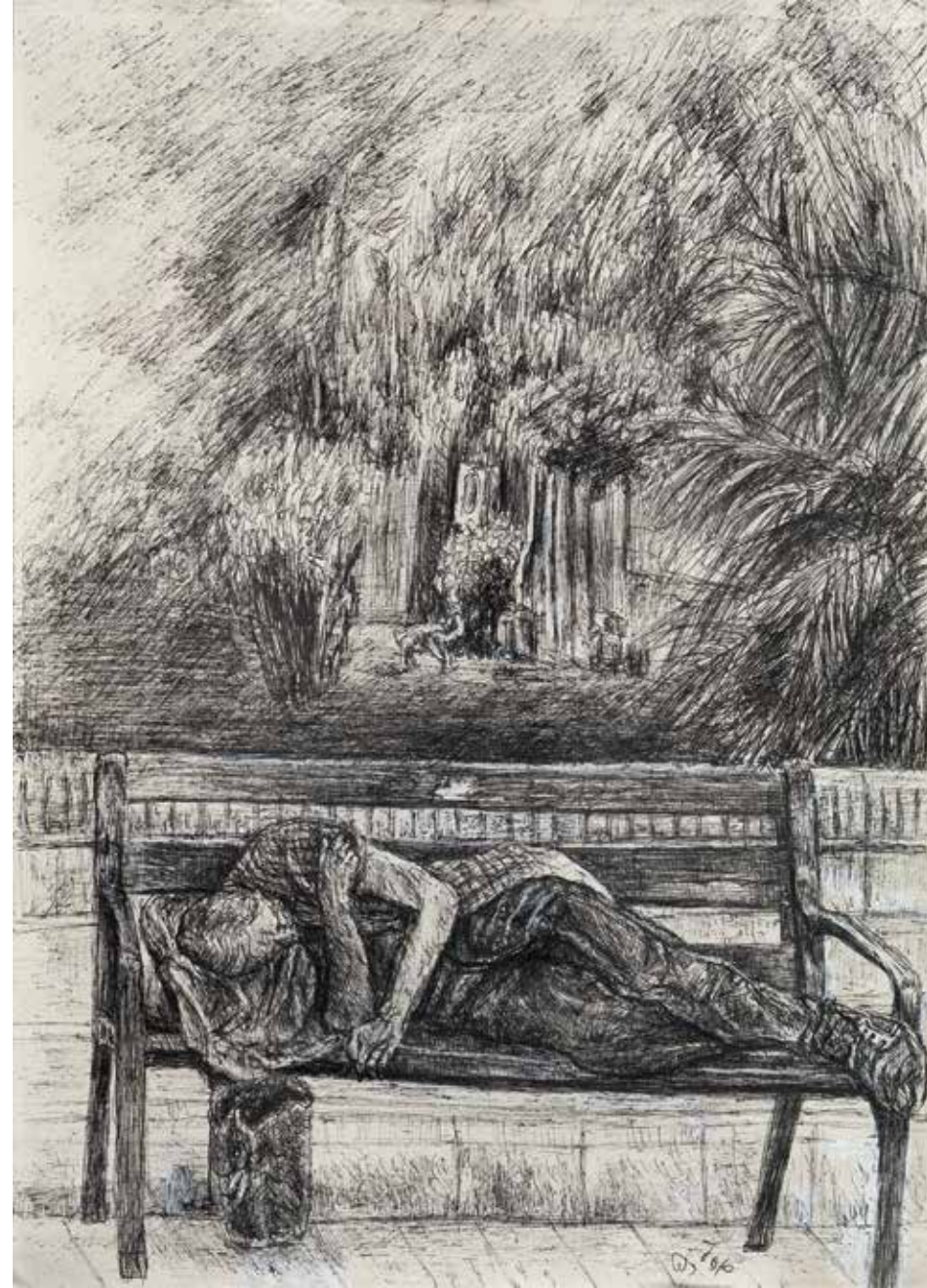
Artur Jakobov
Cerberus, 2005
Graphite on paper, 180x120

"רישומי הצמחים בעיפרון אוספים לתוכם זמנים וגלגולי צמיחה רבים; הם מסע של גילוי מתמשך. במהלך התהוות הרישום, אני מחפשת שלד, מעין עמוד שדרה של גבעול או ענף או תנועת צמחים, המאפשר לי לנוע בחופשיות עם תמורות הטבע. אולי זו בעצם מחשבה מוסיקלית, המסמנת לי מתי לעצור."
"The pencil drawings of plants collect multiple temporalities and incarnations of growth; they are a journey of ongoing discovery. During the evolution of the drawing, I look for a skeleton, the spine of a stem or a branch, or the movement of plants, which allows me to flow freely with nature's transformations."

סיגל צברי
שלבים, 2019
עיפרון על נייר, 68x68.5
Sigal Tsabari
Phases, 2019
Pencil on paper, 68x68.5

צילום: אבי אמסלם, אוסף פרטי
Photo: Avi Amsalem
private collection

אסף רהט, מתוך הסדרה
 רישומי רחוב, 2018
 עט כדורי על נייר, 29.5x21

Assaf Rahat, from the series
 Street Drawings, 2018
 Ballpoint pen on paper,
 29.5x21

"כשאני רושם דרי רחוב, אני מודע לסכנה: אינני רוצה ליטול את צנעתם
 או לנכס את נשמתם."

"When I draw the homeless, I am aware of the danger: I do not want
 to take their modesty away or appropriate their souls."

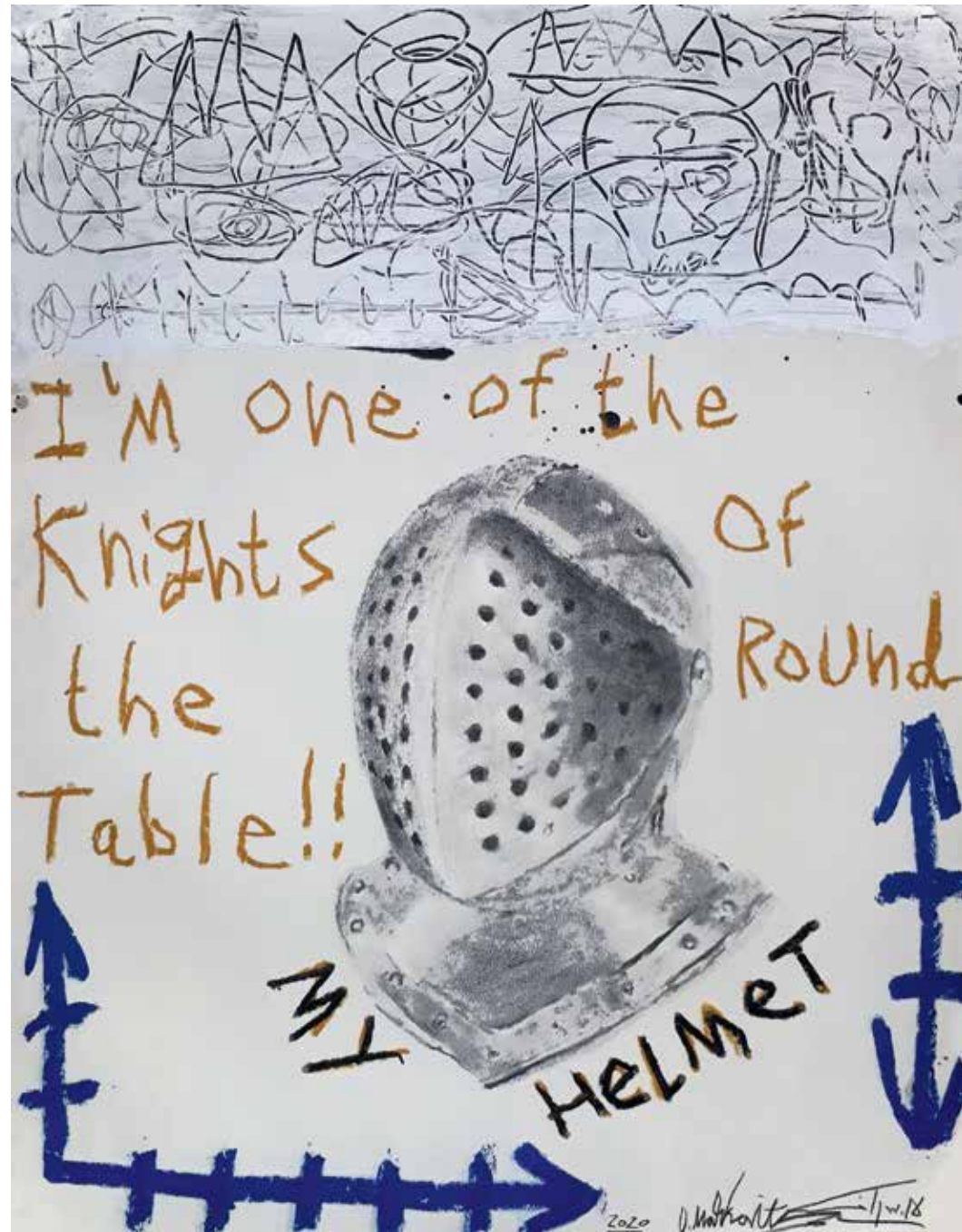

"הסדרה נוצרה בהשראת תצלומי רנטגן של יצירות מופת. הרנטגן משיל את השכבה
 האפידרמית של הציור, את פני השטח הזכוכיתיים המבריקים, וחושף את האמת
 שמתחת, את שלד הציור, את הגמגום ואת ההססנות של הצייר."
 "The series was inspired by X-rays of masterpieces. The X-ray removes the
 painting's epidermis, the glossy glasslike surface, and reveals the truth
 beneath, the painting's skeleton, the artist's stammering and hesitation."

צוקי גרביאן
 פנטימנטו 3, 2016–2017
 פחם על נייר, 160x135

Tsuki Garbian
 Pentimento 3, 2016–17
 Charcoal on paper, 160x135

צילום: ציקי אייזנברג
 Photo: Tziki Eisenberg

"ציור הוא כמו להתאגרף עם כפפות. רישום, לעומת זאת, הוא להתאגרף עם פרקי אצבעות חשופים."

"Painting is like boxing with gloves. Drawing, on the other hand, is boxing with bare knuckles."

אורן מרקוביץ
 2020, ללא כותרת, 65x50
 שמן ופחם על נייר, 65x50

Oren Markovitz
 Untitled, 2020
 Oil and charcoal
 on paper, 65x50

"כיום, האמנות הפיגורטיבית מתחלפת עם האמנות הקונספטואלית. הפיגורטיבי צועד קדימה, מועשר בניסיון הקונספטואלי."

"Today, figurative art has switched places with conceptual art. The figurative marches on, enriched by the conceptual experience."

אלכס ברויטמן
 2020, Which Way is Up?
 פחם ופסטל על לוח עץ, 252x127

Alex Broitman
 Which Way is Up?, 2020
 Charcoal and pastel
 on wood, 252x127

צילום: רן ארדה
 Photo: Ran Erde

שחר יהלום
 ללא כותרת, 2015
 שמן על נייר (מונוטיפי),
 65x50

"רישום הוא עצב חשוף, חבול מחרטות. שקיפותו נובעת, בין היתר, מאי יכולתו של המדיום לשאת שכבות של כיסוי ושל מחיקה."
 "Drawing is an exposed nerve, bruised by regrets. Its transparency stems, among others, from the medium's inability to carry layers of concealment and erasure."

Shahar Yahalom
 Untitled, 2015
 Oil on paper
 (monotype), 65x50

צילום: גוני ריסקין
 Photo: Goni Riskin

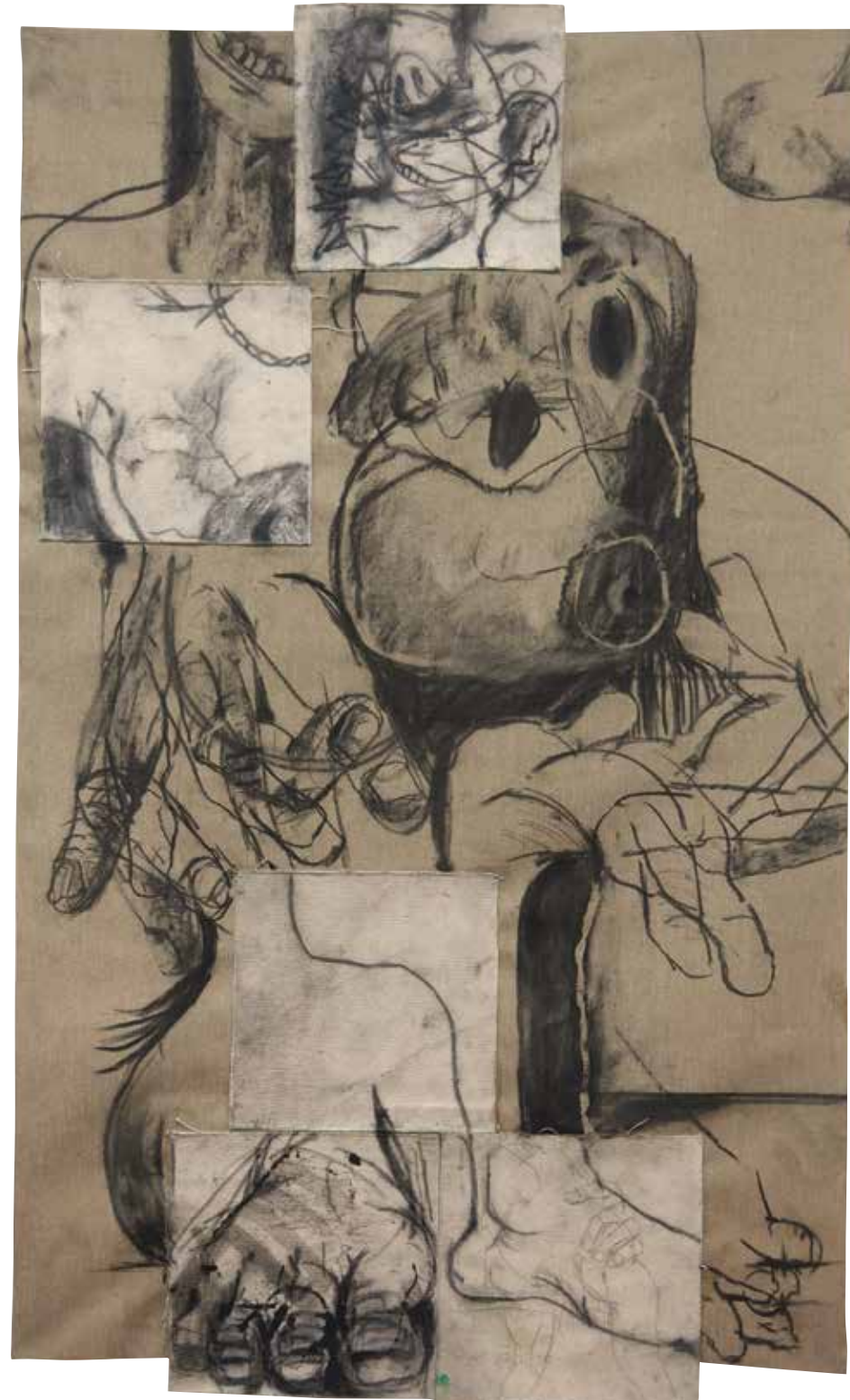
"אני תופש רישום כתבליט, כפסל מונוכרומטי חד-כיווני. כשאני אומר פסל, אני מתכוון למרקם ולתאורה של הרישום, ההופכים רישום לרישום, לא משנה אם הוא נעשה בדיו, בפחם או בעיפרון. הטקסטורה, התאורה והמונוכרומטיות הן, בעיניי, המשמעויות האמיתיות של הרישום."

"I perceive drawing as a relief, a one-directional monochromatic sculpture. When I say sculpture, I refer to the texture and lighting of the drawing, which make it such, whether rendered in ink, charcoal, or pencil. Texture, lighting and monochrome are, to me, the real meanings of drawing."

נועם עומר
 האמן והמוזה, 2018
 דיו על בד, 200x225

Noam Omer
 The Artist and the Muse,
 2018
 Ink on canvas, 200x225

צילום: אריאל ינאי
 Photo: Ariel Yanai

"רישום הוא החיפוש התמידי אחר הדרך. אני הולך אחר הקו."
 "Drawing is the constant search for the way. I follow the line."

יאיר פרץ
 סגר מס' 2, 2020
 פחם, עיפרון, טוש, אקריליק
 וקולאז' על בד, 108x61
 Yair Perez
 Second Lockdown, 2020
 Charcoal, pencil, marker, acrylic
 and collage on canvas, 108x61

"רב הנסתר על הגלוי, כמו ברישום."
 "The unknown is greater than the known, as happens in drawing."

עידו מרקוס
 ליבי בכרמל, 2018
 שמן על עץ, 28x15
 Iddo Markus
 Livi in the Carmel, 2018
 Oil on wood, 28x15
 צילום: ליבי קסל
 Photo: Livi Kessel

מרים גמבורד
 שושנה והזקנים, 2004
 עיפרון סנגווין על נייר, 50x72

Miriam Gamburd
 Shoshana and the Elders,
 2004

Sanguine pencil on
 paper, 50x72

"בורכתי בעיזבון יקר ערך, שאותו העניקו לנו אמני רישום ביצירותיהם במהלך הדורות.
 המטמון נמצא ברשותי. האם אבזבזו, אכפילו או אנצור אותו?"

"I have been blessed with a valuable bequest handed down to us by
 draftsmen throughout the generations. The cache is in my possession.
 Will I waste it, expand it, or treasure it?"

צילום: רן ארדה,
 אוסף מיכאל גרובמן
 Photo: Ran Erde, collection
 of Michail Grobman

רני פרדס
 שלוש השניות האחרונות, 2020
 פחם ולכה על MDF, 130x130

Rani Pardes
 The Last Three Seconds,
 2020
 Charcoal and varnish
 on MDF, 130x130

"השימוש שלי במונוכרום הוא כמטאפורה למציאות. רעש החריטה והשריטה
 של קוץ הדורבן על גבי הלוח."

"I use monochrome as a metaphor for reality. The carving noise
 and the scratch of the spur thorn on the board."

צילום: שחף הבר
 Photo: Shaxaf Haber

Monochrome: The Draftsman

Arie Berkowitz, curator of the exhibition, in conversation with Miriam Gamburd

Miriam Gamburd, a leading artist who engages in drawing, invited selected students to exhibit their works alongside her own and those of her father, Moisey Gamburd (1903–1954), who was a master draftsman.

Arie Berkowitz: What do the project participants have in common?

Miriam Gamburd: My former students are now my colleagues. What we have in common is our approach to drawing — not only the initial or intermediate phase, but also drawing as the "finished product" of the artistic process. Something else we have in common, no less important, is our love for drawing that unites us.

A.B.: The exhibition also includes drawings by your father, Moisey Gamburd. Is there a connection between him and your students?

M.G.: Absolutely. I take fundamental elements from his drawing, on which I build my teaching doctrine. This is how a local, indigenous tradition is formed. Some of my father's most important drawings (now in the collection of the State Tretyakov Gallery in Moscow), were created while he was in Palestine in the 1930s. Apart from considerable knowledge, they have distinct sublime qualities. Emotion and talent cannot be taught. They can only be developed and fine-tuned. Culture and tradition, on the other hand, can certainly be imparted.

A.B.: The origin of the term "tradition" in Hebrew is in religion... Contemporary art strives for constant renewal, and Israeli art regards itself as an integral part of the process. It values avant-garde much more than tradition, for avant-garde rejects tradition.

M.G.: There's an assertion made by Jacques Derrida, which I like. Instead of a conflict between tradition and the avant-garde, he proposes coexistence. This is a wonderful idea, but the avant-garde has won the battle, and one should not expect the winning revolutionary ideology to show mercy towards the loser. Revolutionary movements evoke affection up to the point where they seize power, and then, they soon become tyrannical. Concepts such as "retro avant-garde" and "pseudo avant-garde" have emerged in critical discourse. In his new book on drawing, *Romance*

with a Pencil, my friend, artist Sasha Okun, writes: "Drawing is an opposition, a romantic anachronism of sorts... It is a cultural symbol, a chain dating back thousands of years that must not to be broken."

A.B.: Tradition demands discipline. How is this congruent with creative freedom?

M.G.: Great art never demanded freedom of expression, because it presumably took it by itself. The sacred freedom of expression, liberty... Many generations have fought for the liberation of art from various ideologies, only to lead it eventually into the trap of auctions and big money. Regarding discipline, Igor Stravinsky, one of the most influential and innovative composers of the 20th century, said that following given sheet music does not limit the musician; quite the opposite, it is a precondition for a virtuoso performance.

For me, tradition is a constant dialogue with the great masters. I like to consult with Félicien Rops, Honoré Daumier, and Aubrey Beardsley; they often answer my questions. The constant living discourse with great colleagues from the past is similar, in my mind, to the dialogue of the Jewish Amoraic sages of the Talmud with the Tana'im — Jewish sages of the Mishnaic period, who preceded them. Drawing as a genre is an extra-temporal phenomenon. In other words, there is no early and late in drawing. The animal depictions by prehistoric man in the Cave of Altamira in Spain are not inferior to Picasso's bull drawings.

A.B.: Do you think drawing does not acknowledge progress?

M.G.: The clearly positive connotation associated with the concept of "progress" has lost ground. I would say that drawing is not controlled by progress. It won't find its place in state-of-the-art digital technologies. After all, without the artist's touch, it cannot exist. My students probably have a different view.

The Draftsman

Miriam Gamburd Hosts Drawing Artists:

Moisey Gamburd

Alex Broitman

Tsuki Garbian

Oren Markovitz

Iddo Markus

Noam Omer

Rani Pardes

Yair Perez

Assaf Rahat

Sigal Tsabari

Shahar Yahalom

Artur Yakobov

THE DRAFTSMAN

עמותת
הציירים
והפסלים
תל-אביב